

فهرست مطالب

۱۳	قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب .....
۱۳	کتاب اول: در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹ .....
۱۳	کلیات .....
۳۱	باب اول: در صلاحیت دادگاهها .....
۳۱	فصل اول: در صلاحیت ذاتی و نسبی دادگاهها .....
۵۷	فصل دوم: اختلاف در صلاحیت و ترتیب حل آن .....
۶۹	باب دوم: وکالت در دعاوی .....
۹۱	باب سوم: دادرسی نخستین .....
۹۱	فصل اول: دادخواست .....
۱۰۲	فصل دوم: بهای خواسته .....
۱۱۸	فصل سوم: جریان دادخواست تا جلسه رسیدگی .....
۱۱۸	مبحث اول: جریان دادخواست .....
۱۲۰	مبحث دوم: ابلاغ .....
۱۳۲	مبحث سوم: ایرادات و موانع رسیدگی .....
۱۵۴	فصل چهارم: جلسه دادرسی .....
۱۷۴	فصل پنجم: توقیف دادرسی و استرداد دعوا و دادخواست .....
۱۸۹	فصل ششم: امور اتفاقی .....
۱۸۹	مبحث اول: تأمین خواسته .....
۲۱۵	مبحث دوم: ورود شخص ثالث .....
۲۲۱	مبحث سوم: جلب شخص ثالث .....
۲۲۸	مبحث چهارم: دعاوی متقابل .....
۲۳۷	مبحث پنجم: اخذ تأمین از اتباع دولتهای خارجی .....

۲۳۹.....	فصل هفتم: تأمین دلیل و اظهار نامه
۲۳۹.....	مبحث اول: تأمین دلیل
۲۴۱.....	مبحث دوم: اظهارنامه
۲۴۳.....	فصل هشتم: دعای تصرف عدوانی، معانت از حق و مزاحمت
۲۶۰.....	فصل نهم: سازش و درخواست آن
۲۶۰.....	مبحث اول: سازش
۲۶۷.....	فصل دهم: رسیدگی به دلایل
۲۶۷.....	مبحث اول: کلیات
۲۷۰.....	مبحث دوم: اقرار
۲۷۶.....	مبحث سوم: اسناد
۲۷۶.....	مواد عمومی
۲۸۰.....	انکار و تردید
۲۸۵.....	ادعای جعلیت
۲۹۰.....	رسیدگی به صحت و اصالت سند
۳۰۱.....	مبحث چهارم: گواهی
۳۰۶.....	مبحث پنجم: معاینه محل و تحقیق محلی
۳۱۲.....	مبحث ششم: رجوع به کارشناس
۳۲۲.....	مبحث هفتم: سوگند
۳۲۹.....	مبحث هشتم: نیابت قضایی
۳۳۲.....	فصل یازدهم: رأی
۳۳۲.....	مبحث اول: صدور و انشای رأی
۳۳۸.....	مبحث دوم: ابلاغ رأی
۳۳۹.....	مبحث سوم: حکم حضوری و غیابی
۳۴۵.....	مبحث چهارم: واخواهی

۳۵۵	.....	مبحث پنجم: تصحیح رأی
۳۵۶	.....	مبحث ششم: دادرسی فوری
۳۷۱	.....	باب چهارم: تجدیدنظر
۳۷۱	.....	فصل اول: احکام و قرارهای قابل نقض و تجدیدنظر
۳۷۱	.....	فصل دوم: آرای قابل تجدیدنظر
۳۷۹	.....	فصل سوم: مهلت تجدیدنظر
۳۸۱	.....	فصل چهارم: دادخواست و مقدمات رسیدگی
۳۸۵	.....	فصل پنجم: جهات تجدیدنظر
۴۱۱	.....	باب پنجم: فرجام‌خواهی
۴۱۱	.....	فصل اول: فرجام‌خواهی در امور مدنی
۴۱۱	.....	مبحث اول: فرجام‌خواهی و آرای قابل فرجام
۴۱۵	.....	مبحث دوم: موارد نقض
۴۱۷	.....	مبحث سوم: ترتیب فرجام‌خواهی
۴۱۹	.....	مبحث چهارم: ترتیب رسیدگی
۴۱۹	.....	مبحث پنجم: مهلت فرجام‌خواهی
۴۲۰	.....	مبحث ششم: اقدامات پس از نقض
۴۲۹	.....	مبحث هفتم: فرجام‌خواهی تبعی
۴۳۰	.....	فصل دوم: اعتراض شخص ثالث
۴۴۵	.....	فصل سوم: اعاده دادرسی
۴۴۵	.....	مبحث اول: جهات اعاده دادرسی
۴۴۸	.....	مبحث دوم: مهلت درخواست اعاده دادرسی
۴۶۳	.....	باب ششم: مواعد
۴۶۳	.....	فصل اول: تعیین و حساب مواعد
۴۶۹	.....	باب هفتم: داوری

- باب هشتم: هزینه دادرسی و اعیان ۴۸۹
- باب نهم: مطالبه خسارت و اجبار به انجام تعهد ۴۹۵
- قانون اجرای احکام مدنی مصوب اول آبان ماه سال ۱۳۵۶ ..... ۵۰۱
- قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳/۴/۱۵ با اصلاحات و الحاقات ۱۳۸۱/۷/۲۸ و ۱۳۸۵/۱۱/۸ ..... ۵۲۳
- دیوان عدالت اداری ۵۲۶
- شوراهای حل اختلاف ۵۳۳
- سازمان قضات ۵۴۱
- قانون امور حسبی ۵۴۹
- باب اول: در کلیات ۵۴۹
- باب دوم: در قیمومت ۵۵۳
- فصل دوم: ترتیب تعیین قیم ۵۵۳
- فصل سوم: اختیارات و مسوولیت قیم ۵۵۵
- فصل چهارم: عزل قیم ۵۵۶
- باب سوم: امور راجع به امین ۵۵۷
- باب چهارم: راجع به غایب مفقودالاثار ۵۵۹
- فصل اول: در صلاحیت دادگاه ۵۵۹
- فصل دوم: در تعیین امین ۵۵۹
- فصل سوم: دادن اموال به طور موقت به تصرف ورثه ۵۵۹
- باب پنجم: در امور راجع به ترکه ۵۶۱
- فصل اول: در صلاحیت ۵۶۱
- فصل دوم: در مهر و موم ۵۶۲
- فصل سوم: در برداشتن مهر و موم ۵۶۳
- فصل چهارم: در تحریر ترکه ۵۶۳

۵۶۵	فصل پنجم: راجع به دیون متوفی
۵۶۵	مبحث اول: استیفای دین از ترکه
۵۶۵	مبحث دوم: قبول ترکه
۵۶۶	مبحث سوم: رد ترکه
۵۶۷	مبحث چهارم: قبول دیون مطابق صورت تحریر ترکه
۵۶۷	مبحث پنجم: تصفیه
۵۶۸	فصل ششم: راجع به وصیت
۵۶۹	فصل هفتم: در تقسیم
۵۷۰	فصل هشتم: در ترکه متوفای بلا وارث
۵۷۱	فصل نهم: راجع به ترکه اتباع خارجه
۵۷۱	فصل دهم: در تصدیق انحصار وراثت
۵۷۳	باب ششم: در هزینه
۵۷۵	باب هفتم: در دعاری خانوادگی (سراسری ۱۳۸۸)
۵۸۳	دعاری خانوادگی (۱۳۸۹)
۵۸۷	دعاری خانوادگی (۱۳۹۰)
۵۹۱	دعاری خانوادگی (۱۳۹۱)
۵۹۵	دعاری خانوادگی (۱۳۹۲)
۵۹۹	دعاری خانوادگی (۱۳۹۳)
۶۰۳	دعاری خانوادگی (۱۳۹۴)
۶۰۵	دعاری خانوادگی (۱۳۹۵)
۶۰۹	دعاری خانوادگی (۱۳۹۶)
۶۱۱	دعاری خانوادگی (۱۳۹۷)
۶۱۹	پاسخنامه

قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب

کتاب اول: در امور مدنی

مصوب ۱۳۷۹

کلیات

۱- رسیدگی به دعوی بازرگانی، در حال حاضر، در دادگاههای ..... برای ..... به عمل می آید.
جز در مواردی که ترتیب خاصی تعیین شده باشد.
اسراسری ۷۵

(۱) تجاری - قانون تجارت (۲) عمومی - قانون تجارت

(۳) تجاری - قانون آیین دادرسی (۴) عمومی - قانون آیین دادرسی مدنی

۲- مرجع رسیدگی به دعاوی تجاری، دادگاههای ..... است و آیین رسیدگی به آنها، علی القاعده،
برابر قانون ..... انجام می شود.
اسراسری ۸۳

(۱) تجاری - آیین دادرسی تجاری (۲) عمومی - آیین دادرسی تجاری

(۳) تجاری - آیین دادرسی مدنی (۴) عمومی - آیین دادرسی مدنی

۳- مقررات آیین دادرسی مدنی به معنای اخص، اصولاً از قواعد:
آزاد ۷۴

(۱) آمره شمرده می شوند و توافق خلاف آنها موثر نیست.

(۲) مخیره شمرده می شوند و توافق خلاف آنها موثر است.

(۳) آمره شمرده می شوند و توافق خلاف آنها، به صلاح دید دادگاه موثر است.

(۴) مخیره شمرده می شوند و توافق خلاف آنها، به صلاح دید دادگاه موثر است.

۴- مقررات مربوط به سازمان قضاتی، از قواعد آمره:
اسراسری ۷۴

(۱) بوده و اثر فوری دارند و توافق خلاف آنها بی اثر است.

(۲) بوده و اثر فوری ندارند و توافق خلاف آنها بی اثر است.

(۳) نبوده و اثر فوری دارند و توافق خلاف آنها معتبر است.

(۴) نبوده و اثر فوری ندارند و توافق خلاف آنها معتبر است.

۵- کدام مورد، در خصوص رسیدگی در دادگاه خانواده، صحیح است؟ «وکالت ۹۳»

- ۱) با رعایت کلیه تشریفات آیین دادرسی مدنی انجام می‌شود، جز تشریفات مربوط به دادرسی غیابی.
- ۲) با تقدیم دادخواست و بدون رعایت سایر تشریفات آیین دادرسی مدنی انجام می‌شود.
- ۳) بدون تقدیم دادخواست و سایر تشریفات آیین دادرسی مدنی انجام می‌شود.
- ۴) با رعایت کلیه تشریفات آیین دادرسی مدنی انجام می‌شود.

۶- دادگاه تجدیدنظر استان نمی‌تواند با شرکت کمتر از ..... قاضی رسیدگی کند ..... اصحاب دعوا در این خصوص توافق قبلی نموده باشند. «آزاد ۹۰ الف»

- ۱) دو - حتی اگر ۲) سه - حتی اگر ۳) دو - مگر ۴) سه - مگر

۷- پیش از صدور رأی که از دادگاه انقلاب صادر شده و طبق مقررات قطعی است، طرفین توافق می‌نمایند که رأی مزبور قابل تجدیدنظر باشد. این رأی قابل تجدیدنظر:

- ۱) است، چون مربوط به حقوق خصوصی اشخاص است.
- ۲) نیست، چون توافق خلاف قواعد امره است.
- ۳) است، چون در دادگاه انقلاب تنها به موازین شرعی عمل می‌شود.
- ۴) نیست، چون امر در دادگاه انقلاب مطرح است.

۸- اعتراض به درخواست گواهی انحصار وراثت، در صورتی که متوقفاً بلاوارث تشخیص داده شود، به عهدهی ..... است. «سراسری ۵۵»

- ۱) دادرسی مربوط
- ۲) رئیس دادگستری مربوط
- ۳) رئیس حوزه قضایی مربوط
- ۴) دولت، با نمایندگی وزارت اقتصاد و دارایی

۹- در رسیدگی به درخواست صدور گواهی انحصار وراثت، دادسرا در صورتی می‌تواند اعتراض نماید که ..... «سراسری ۵۹، دعوی خانوادگی ۵۹»

- ۱) متوفی را ورشکسته بداند.
- ۲) متوفی را محجور بداند.
- ۳) متوفی را دارای وارث محجور بداند.
- ۴) متوفی را بلاوارث تشخیص دهد.

۱۰- دادگاه زمانی می‌تواند به دعوی رسیدگی کند که: «امضاوت ۸۸»

- ۱) شخص حقیقی یا حقوقی دادخواست راجع به آن دعوی را مطابق مقررات قانون تهیه و تقدیم نماید.
- ۲) شخص خواهان ذی‌سمت دادخواست را با خواسته منجز وفق مقررات قانون تهیه و تقدیم نماید.
- ۳) شخص مدعی حق رسیدگی به دادخواست تقدیمی را با رعایت مقررات قانون از دادگاه بخواهد.
- ۴) شخص ذینفع رسیدگی به دعوی را مطابق مقررات قانون تقاضا کرده باشد.

۱۱- هیچ دادگاهی نمی‌تواند به دعوی رسیدگی کند مگر اینکه:

- ۱) شخص یا اشخاص ذینفع یا وکیل یا قائم‌مقام یا نماینده قانونی آنان دادخواست داده باشند.
- ۲) شخص یا اشخاص ذینفع یا وکیل یا قائم‌مقام یا نماینده قانونی آنان رسیدگی را درخواست کرده باشند.
- ۳) شخص یا اشخاص ذینفع یا وکیل یا قائم مقام یا نماینده قانونی آنان رسیدگی به دعوا را برابر قانون درخواست کرده باشند.
- ۴) دعوی جنبه ترافعی داشته باشد.

۱۲- هیچ دادگاهی نمی‌تواند به دعوی رسیدگی کند:

- ۱) مگر این که خواهان یا وکیل یا قائم مقام یا نماینده قانونی وی رسیدگی به دعوا را با رعایت مقررات خواسته باشد.
- ۲) مگر این که خواهان یا فرد ذی سمت از سوی او با رعایت موازین و مقررات جاری اقامه دعوی نموده باشد.
- ۳) مگر این که شخص یا اشخاص ذینفع یا وکیل یا قائم مقام یا نماینده قانونی رسیدگی به دعوی را برابر قانون درخواست نموده باشند.
- ۴) مگر این که شخص یا اشخاص حقیقی یا حقوقی یا ذی سمت قانونی از سوی آنان با رعایت کلیه موازین و مقررات جاری دادخواست کامل داده باشند.

۱۳- نمایندگی پدر از فرزند صغیر، نمایندگی ..... و نمایندگی امین عاجز از او نمایندگی ..... است.

اسراسری ۸۴

- ۱) قضایی، قانونی (۲) قضایی، انتخابی (۳) قانونی، قضایی (۴) قانونی، انتخابی

۱۴- در خصوص قائم‌مقامی و حق فرجام‌خواهی، کدام مورد صحیح است؟

اسراسری ۸۸

- ۱) شخصی است که به جانشینی دیگری اقدام نموده و عملی حقوقی را به نام وی و به حساب وی انجام می‌دهد، ولی نمی‌تواند فرجام‌خواهی کند، مگر در سند قائم‌مقامی تصریح شده باشد.
- ۲) شخصی است که به جانشینی دیگری، دارای حقوق و تکالیف او می‌شود ولی نمی‌تواند فرجام‌خواهی کند، مگر در سند قائم‌مقامی تصریح شده باشد.
- ۳) شخصی است که به جای دیگری، اقدام می‌کند و حقوق او را داراست، اما تکالیف او را به عهده ندارد و می‌تواند فرجام‌خواهی کند.
- ۴) شخصی است که به جانشینی دیگری، دارای حقوق و تکالیف او می‌شود و می‌تواند فرجام‌خواهی کند.

۱۵- نمایندگی پدر از فرزند مجنونی که جنون او متصل به صغر باشد نمایندگی ..... و نمایندگی قیم از صغیری که ولی خاص ندارد نمایندگی ..... است.
 «آزاد ۸۹ الف»

(۱) قضایی - قضایی (۲) قانونی - قراردادی (۳) قضایی - قانونی (۴) قانونی - قضایی

۱۶- اگر وجه نقد مورد مطالبه در دعوا متعلق به مجنونی باشد که جنون او متصل به زمان صغر نیست، خواهان دعوا کیست؟
 «وکالت ۹۵»

(۱) اداره سرپرستی صغار و مجانین (۲) محجور

(۳) قیم (۴) ولی خاص

۱۷- قیم اتفاقی .....
 «مختاروه ۸۸»

(۱) در مقررات جاری تعیین نمی‌شود.

(۲) از جمله در صورتی تعیین می‌شود که صغیر، ولی خاص نداشته باشد.

(۳) از جمله در صورتی تعیین می‌شود که ولی خاص صغیر، در پی حادثه‌ای فوت کرده یا محجور شده باشد.

(۴) از جمله در صورتی تعیین می‌شود که قیم به ضرر صغیر مرتکب جرم شود و دادستان در جریان نصب قیم باشد.

۱۸- آن بخشی از حکم که موضوع مورد اختلاف طرفین به موجب آن فصل و اعلام می‌شود: «آزاد ۸۳»

(۱) موضوع حکم است.

(۲) منطوق حکم است.

(۳) اسباب موجهه حکم است.

(۴) جهات و موضوع حکم است.

۱۹- اگر در ارتباط با دعوی مطروحه حکم قانونی موجود نباشد، قاضی رسیدگی کننده چه تکلیفی دارد؟
 «وکالت آخر ۸۷ و وکالت آبان ۸۴»

(۱) از نظر قانونی تکلیفی ندارد و می‌تواند دعوی را رد کند.

(۲) بایستی با استناد به منابع معتبر اسلامی و یا عرف، حکم قضیه را صادر نماید.

(۳) بایستی با استناد به منابع معتبر اسلامی یا فتاوی معتبر و اصول حقوقی حکم قضیه را صادر نماید.

(۴) بایستی با استناد به منابع معتبر اسلامی و فتاوی معتبر یا عرف مسلم حکم قضیه را صادر نماید.

۲۰- کدام عبارت صحیح است؟
 «وکالت آخر ۸۴»

(۱) اگر قانون ساکت باشد قاضی باید بر مبنای فتاوی معتبر حکم صادر کند.

(۲) اگر قانون ساکت باشد قاضی باید بر مبنای فتاوی معتبر و منابع معتبر اسلامی حکم صادر کند.

(۳) اگر قانون ساکت باشد باید بر مبنای عدالت و انصاف حکم صادر کند.

(۴) اگر قانون ساکت باشد قاضی باید بر مبنای فتاوی معتبر و اصول حقوقی که مغایر اسلام نباشد حکم صادر کند.

۲۱- هرگاه قاضی مجتهد باشد و قانون را خلاف شرع بدانند، باید:

«سراسری ۸۳»

- ۱) جهت ارجاع پرونده به شعبه دیگر، قرار عدم صلاحیت صادر نماید.
- ۲) جهت ارجاع پرونده به شعبه دیگر، قرار امتناع از رسیدگی صادر نماید.
- ۳) براساس نظر اجتهادی خود اقدام به صدور رأی نماید اما این رأی قابل نقض می‌باشد.
- ۴) بر اساس نظر اجتهادی خود اقدام به صدور رأی نماید و این رأی فقط نزد مجتهد جامع‌الشرایط قابل شکایت است.

۲۲- مطابق قانون آیین دادرسی مدنی چنانچه قاضی مجتهد باشد و قانون را خلاف شرع بداند چه باید کرد؟

«نقضات ۸۹»

- ۱) چون قاضی به تأیید شورای نگهبان رسیده قاضی مجتهد مکلف به رسیدگی و تبعیت از قانون است.
- ۲) در صورت تأیید ادعای قاضی مجتهد توسط مرجع بالا پرونده به دادگاه هم‌عرض ارسال می‌گردد.
- ۳) قاضی مجتهد می‌تواند به پرونده مطابق فتوای خود رسیدگی کند.
- ۴) پرونده جهت رسیدگی به شعبه دیگر ارجاع می‌گردد.

۲۳- چنانچه قاضی مجتهد باشد و قانون را مخالف شرع بیابد:

«وکالت آذر ۸۷، آزاد، نقضات ۸۰»

- ۱) باید براساس اجتهاد خود رأی صادر نماید و رأی قطعی است.
- ۲) پرونده به شعبه دیگر جهت رسیدگی ارجاع خواهد شد.
- ۳) باید براساس اجتهاد خود رأی نماید و رأی قابل تجدید نظر است.
- ۴) پرونده به دیوان عالی کشور ارسال خواهد شد تا حل اختلاف کند.

۲۴- چنانچه قاضی مجتهد باشد و قانون حاکم بر دعوا را خلاف شرع بدانند، کدام مورد صحیح است؟

«وکالت ۸۷»

- ۱) باید از رسیدگی امتناع کند حتی اگر دعوی مطروحه راجع به اصل نکاح و یا طلاق باشد.
- ۲) می‌تواند از رسیدگی امتناع کند و نوع دعوا اثری ندارد.
- ۳) فقط در دعوی غیرمالی می‌تواند از رسیدگی امتناع کند.
- ۴) باید از رسیدگی امتناع کند، مگر دعوی مطروحه راجع به اصل نکاح و یا طلاق باشد.

۲۵- اگر قاضی مجتهد باشد و قانون را خلاف شرع بدانند، چگونه باید اقدام کند؟

«آزاد ۸۴»

- ۱) باید طبق اجتهاد خود عمل کند.
- ۲) باید طبق قانون عمل کند.
- ۳) باید قرار عدم صلاحیت صادر کند.
- ۴) باید قرار امتناع از رسیدگی صادر کند.

۲۶- یافتن جهات حکمی پرونده، در حقوق ایران، به عهده:

- ۱) قاضی است و اصحاب دعوی نمی‌توانند آنها را ارائه نمایند.
- ۲) اصحاب دعوی است و قاضی در این خصوص تکلیفی ندارد.
- ۳) اصحاب دعوی است البته اگر وکیل داشته باشد.
- ۴) قاضی است، اما اصحاب دعوی می‌توانند جهات حکمی موردنظر خود را ارائه نمایند.

۲۷- بر مبنای قاعده، در خصوص جهات (امور) حکمی و جهات (امور) موضوعی دعوا، کدام مورد صحیح است؟
اسراسری ۹۸

- ۱) یافتن جهات (امور) حکمی و طرح و ارائه و اثبات جهات (امور) موضوعی با اصحاب دعواست.
- ۲) یافتن جهات (امور) حکمی و طرح جهات (امور) موضوعی با دادگاه و اثبات جهات حکمی با اصحاب دعواست.
- ۳) یافتن جهات (امور) حکمی با دادگاه و طرح و ارائه و اثبات جهات (امور) موضوعی با اصحاب دعواست.
- ۴) یافتن جهات (امور) حکمی با اصحاب دعوا و طرح جهات (امور) موضوعی با دادگاه و اثبات امور موضوعی با اصحاب دعواست.

۲۸- چنانچه مدعی، رابطه حقوقی ادعا شده را در قالب حجتی خاص توصیف کند، آیا دادگاه می‌تواند رابطه را در قالبی دیگر مورد شناسایی قرار داده و بررسی کند؟
مفاضات ۹۴

- ۱) تغییر توصیف رابطه حقوقی، صرفاً از سوی خواهان و تا پایان جلسه دادرسی امکان‌پذیر است.
- ۲) اگرچه قاضی توان تغییر توصیف را دارد، اما این امر تا پایان جلسه اول دادرسی و قبل از ورود به ماهیت دعوا امکان‌پذیر است.
- ۳) تغییر توصیف دعوا تنها در مرحله بدوی ممکن است و در سایر مراحل تنها تحت توصیفی که در مرحله بدوی مطرح شده است، رسیدگی خواهد شد.
- ۴) توصیف طرفین از رابطه، الزامی برای دادگاه ایجاد نمی‌کند، بنابراین قاضی با بررسی رابطه، قالب حقوقی متناسب را احراز نموده و براساس تشخیص خود عمل می‌کند.